

Syczewski, Tadeusz

Duszpasterskie wykorzystanie roku liturgicznego

Studia Teologiczne 12, 213-230

1994

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. TADEUSZ SYCZEWSKI

DUSZPASTERSKIE WYKORZYSTANIE ROKU LITURGICZNEGO

Treść: Wprowadzenie; I. Celebrowanie Paschy; II. Celebracja Okresu Bożego Narodzenia; III. Inne celebracje w Roku liturgicznym; Zakończenie.

Ze szczególną gorliwością winno się obchodzić we wspólnotach parafialnych doroczny cykl misterii Chrystusa, w myśl dokumentów soborowych Kościoła¹. O pastoralnym wykorzystaniu roku liturgicznego można mówić wówczas, kiedy dopomaga on wiernym wejść w sprawowane misteria i przyczynia się do głębszego kontaktu z Chrystusem we wspólnocie ochrzczonych, aby w ten sposób całe życie człowieka wierzącego było miłe Bogu. W Roku liturgicznym dokonuje się nic innego jak celebracja sakramentalna, która cała skoncentrowana jest na Misterium Paschalnym Chrystusa i jako główny cel tego Roku liturgicznego jest wejście uczestniczących w te wielkie wydarzenia zbawcze².

Cały Rok liturgiczny — jak pokreślają to niektórzy autorzy³ jest okazją do tego, aby urzeczywistniać inicjatywę duszpasterską, aby dzięki temu celebrowanie Tajemnic Chrystusa było okazją do umocnienia naszej wiary i więzi z Synem Bożym.

Sobór Watykański II⁴ przypomina o tym, że liturgia sprawowana w całym Roku liturgicznym przygotowuje wiernych do Sakramentów świętych, uczy wypełniania wszystkiego, co nakazał Chrystus. I dlatego też jest rzeczą bardzo ważną także z punktu duszpasterskiego, aby wszystkie czynności liturgiczne dokonywane się w Roku liturgicznym *odprawiwały się nie tylko ważne i godziwie, lecz tak, aby wierni uczestniczyli w nich świadomie, ważne i owocnie*⁵.

¹ KL 102-105.

² Por. J.M.R. Tillard, *Le mémorial dans la vie de l'église* in MD 106(1791), s. 25-26; M. Ce, *La pastorale dell'iniziazione cristiana in Il Regno-doc.* 1973/13, s. 327-333.

³ Por. L. Della Torre, *L'azione pastorale alle prese con l'anno liturgico* in RPL 1979/5, s. 54.

⁴ Zob. KL 9-10.

⁵ KL 11.

Rok liturgiczny jest nie tylko jednym z wielu sektorów specyficznych Liturgii Kościoła, ale także miejscem w którym zbiegają się i są kształtowane takie celebracje jak: Eucharystia, Sakramenty święte, Liturgia Godzin. Sobór Watykański przypomina, że z *biegiem roku Kościół odslania całe Misterium Chrystusa począwszy od Wcielenia i Narodzenia aż do Wniebowstąpienia, do dnia Zesłania Ducha Świętego oraz oczekiwania błogosławionej nadziei i przyjścia Pańskiego*⁶.

Rok liturgiczny jest syntezą życia liturgicznego i duchowości Kościoła w kontakcie żywym z tajemnicą Chrystusa w bogactwie licznych celebracji sakramentalnych. To w sposób szczególny dotyczy celebracji Tajemnicy Chrystusa w okresie Adwentu, Bożego Narodzenia, Wielkiego Postu, Paschy, Zesłania Ducha Świętego wraz z tygodniową celebracją Paschy Pana w niedzielę.

Dobrze wykorzystać Rok liturgiczny to znaczy pobudzić wiernych, *aby nasyceni sakramentami wielkanocnymi, żyli w doskonałej jedności, (...) aby zachowywali w życiu to, co otrzymali przez wiarę*⁷. Życ Rokiem liturgicznym oznacza zatem wydobyć z siebie jak najwięcej energii duchowej, aby w ten sposób dopomóc całej wspólnocie parafialnej w radosnym, owocnym, czynnym i świadomym uczestniczeniu w czynnościach liturgicznych dokonywujących się w ciągu roku⁸.

Powstaje zatem pytanie: co robić i jak to robić, żeby liturgia budziła i ożywiała wiarę, co należy czynić, aby jak najlepiej wykorzystać Rok liturgiczny? W jakich dziedzinach życia duszpasterskiego można wykorzystać Rok liturgiczny?

Na strukturę niniejszego referatu składają się trzy bloki tematyczne. Podstawę dla tego typu podziału stanowi schemat Roku liturgicznego. Rozdział pierwszy poświęcony jest: Celebrowaniu Paschy. Uwzględni on następujące zagadnienia: Okres Wielkiego Postu, Doroczna celebracja Tajemnicy Paschalnej, Zesłanie Ducha Świętego — przedłużenie Paschy, Niedziela — Dzień Pana. Następnie omówione będzie: Celebrowanie okresu Bożego Narodzenia. A w nim Adwent, Boże Narodzenie, Epifania — przedłużeniem Bożego Narodzenia. W dalszej kolejności: Inne celebracje w Roku liturgicznym, czyli Święta Pańskie w Roku liturgicznym, Proprium de Tempore.

W zakończeniu tego referatu zostaną przedstawione pewne wnioski i postulaty, które oczywiście wymagają dalszej dyskusji i wzbogacenia ich poprzez propozycje księży pracujących na parafii, wszelkiego rodzaju ruchy kościelne, domowy Kościół, doświadczenia innych narodów, by w ten sposób, możliwie jak najlepiej wykorzystać duszpastersko Rok liturgiczny.

I. CELEBROWANIE PASCHY

a) Okres Wielkiego Postu

Okres Wielkiego Postu służy przygotowaniu do obchodu Paschy. Liturgia tego okresu przygotowuje katechumenów do obchodu paschalnego misterium

⁶ KL 102.

⁷ KL 10.

⁸ Zob. KL 11; Por. J. Castellano, Cervera, *L'anno liturgico*, Roma 1987, s. 32: M. Ce, dz. cyt., s. 3.

przez różne stopnie wtajemniczenia chrześcijańskiego, a wiernych zaś przez wspomnienie przyjętego chrztu i pełnienie pokuty⁹.

Konstytucja o Liturgii przypomina, że w okresie Wielkiego Postu powinno się szerzej uwzględnić elementy chrzcielne, właściwe liturgii tego okresu. Byłoby wskazane przywrócić niektóre przynajmniej elementy z dawnej tradycji¹⁰. Wielki Post jest także odpowiednim czasem zwrócenia szczególnej uwagi poprzez dobrze przygotowaną katechezę na pokutę z odpowiednią, uroczyscie przygotowaną celebracją Sakramentu Pojednania i Pokuty. Dobrze wykorzystać wszystkie okazje (katecheza, homilia, spotkania z grupami młodzieżowymi, ministrantami, grupami synodalnymi itd.), aby mocno podkreślić znaczenie spowiedzi indywidualnej. W homilii czy w odpowiednim komentarzu podczas celebracji uwydatnić aspekt wspólnotowy i personalny grzechu i pokuty. Ukazać wielką wartość wspólnotowego wyrażenia żalu i dziękczynienia we wspólnej modlitwie Kościoła.

Teologia Wielkiego Postu i jego liturgia muszą nadać duszpasterstwu liturgicznemu tego okresu w poszczególnych wspólnotach odpowiednią duchowość tegoż czasu. Dobrze byłoby aby tak w liturgii, jak i zarówno w katechezie przedstawić w pełnym świetle podwójny charakter tegoż okresu. W dokumentach soborowych czytamy, aby *przez przypominanie chrztu lub też przygotowanie do niego oraz przez pokutę ma on usposobić wiernych, oddających się gorliwiej słuchaniu Słowa Bożego i modlitwie do obchodzenia paschalnego misterium*¹¹. W tym okresie roku liturgicznego jest odpowiedni moment, aby rozwinąć katechezę na temat misteriów, które dokonują się w tym czasie i które pozostawiły wielki dorobek w tekstach patrystycznych Cyryla, Augustyna, Jana Chryzostoma, Teodora z Mopswestii, Ambrożego.

Ten czas w Roku liturgicznym jest dobrą okazją ku temu, aby podkreślić szczególną wartość celebracji Słowa Bożego¹². Liczne teksty, które Kościół nam podaje w tym okresie mogą być używane podczas katechezy, homilii, komentarzy, w tym celu, aby ożywić doświadczenie katechumentalne w łączności z tekstem Pisma Świętego i Ewangeliami, które Kościół nam udostępnia szczególnie w III, IV i V Niedzielę Wielkiego Postu.

Nie wolno zapomnieć, iż Pokuta Wielkiego Postu ma być nie tylko wewnętrzna i indywidualna, lecz także zewnętrzna i zbiorowa. Wiernym nieustannie przypominać o praktykach pokutnych. We wspólnotach lokalnych w tym okresie organizować różnego rodzaju akcje charytatywne. Szerokie pole do działania mają tutaj katecheci oraz grupy apostołskie.

W homilii czy też podczas rekolekcji parafialnych przypominać, iż także modlitwa w tym okresie roku liturgicznego winna być intensywniejsza i częstsza. Dobrze byłoby organizować wieczory modlitwy, wspólnej adoracji, połączonej z recytacją poezji i śpiewami wielkopostnymi. Nie wolno także zapomnieć w tym okresie o tradycyjnych nabożeństwach odprawianych w Kościołach, takich jak: Droga Krzyżowa, Gorzkie Żale, celebracja Słowa Bożego. Włączyć w to jak

⁹ Por. KL 109.

¹⁰ Por. Tamże, 109 a.

¹¹ Tamże, 109 a.

¹² Por. L. Della Torre, *Le celebrazioni della Parola di Dio in La Parola di Dio nella assemblea liturgica*, Brescia 1966, s. 198-248.

najwięcej ludzi świeckich. Nadać tym nabożeństwom nowy wymiar, ubogacić Słowem Bożym, rozważaniami przygotowanymi przez dzieci, młodzież, dorosłych.

W liturgii domowego Kościoła proponuje się, aby uwzględnione były elementy chrzcielne takie jak: woda święcona na ołtarzyku rodzinnym, czytanie Pisma Świętego, pogłębienie wiedzy religijnej z dziedziny chrztu świętego¹³. Rodziny zachęcać do wspólnej modlitwy np. w niedzielę, do wspólnej recytacji Psalmów — jak to praktykują grupy neokatechumentalne czy z Oazy Rodzin.

Niedziela Palmowa też winna mieć szczególne znaczenie w rodzinach. W sobotę przygotowuje się gałązki palm dla wszystkich domowników, zaangażować w to dzieci. Kiedy te gałązki zostaną pobłogosławione przez kapłana w czasie Mszy Świętej po powrocie do domu rodzina składa hołd Chrystusowi-Mesjaszowi¹⁴.

b) Doroczna celebracja Tajemnicy Paschalnej

Dzieła Odkupienia ludzi i doskonałego uwielbienia Boga Chrystus dokonał przez Paschalne Misterium swojej błogosławionej Męki, przez które umierając zniweczył naszą śmierć i zmartwychwstając przywrócił nam życie. Święte Triduum Męki i Zmartwychwstania Pańskiego jawi się jako szczyt Roku liturgicznego¹⁵.

Dzisiaj pojawiają się liczne problemy pastoralne, które dotyczą celebracji Wielkiego Tygodnia i Triduum Paschalnego. W katechezie przygotowującej do przeżycia tych Świętych dni uwzględnić deskralizację i świecki styl życia, który zniszczył w jakiś sposób w celebracji Wielkiego Tygodnia sens całościowego uczestnictwa, który wpływał dodatnio na życie człowieka¹⁶. Katecheza przygotowująca do przeżywania tych dni jest potrzebna i z tej racji, że odnowione rytury utraciły tę moc, która w latach 50 i 60 tak mocno przyczyniła się do odnowienia liturgii i duchowości Triduum Paschalnego. Tylko w niektórych miejscach szczególnych np. monasterach, wspólnotach, ruchach — liturgia jest celebrowana bez pośpiechu, dobrze przygotowana, ofiarowując w ten sposób autentyczną mistagogię Tajemnicy Paschalnej. Tam, gdzie nie ma głębokiego zrozumienia Liturgii Paschalnej, gdzie nie są rozumiane znaki i symbole, gdzie nie ma zrozumienia głębokich treści teologicznych, to wówczas nowość i znaczenie rytów schodzi do czystego rytualizmu, formalizmu, celebryje się w pośpiechu, bez zaangażowania ludzi świeckich, bez głębszego zrozumienia tego wszystkiego, co się dokonuje w poszczególnych obrzędach. Dlatego też ogromnie ważną rolę ma do spełnienia katecheza tego okresu.

Katecheza dobrze przygotowana może przyczynić się do ożywienia liturgii, do ożywienia pewnych konkretów, do adaptacji, do stworzenia liturgii w ścisłym związku z obrzędami Kościoła. Jest tutaj wielka szansa, aby zintegrować harmonijnie niektóre rytury z pobożnością ludową¹⁷. Zauważa się bardzo interesujące zjawisko u pewnej kategorii osób, czy też w niektórych wspólnotach, widać to na Zachodzie Europy, że da się zintegrować ryt nowy ze starym.

¹³ Zob. J. Wysocki, *Rytuał Rodzinny*, Olsztyn 1981, s. 138.

¹⁴ Por. KL 106.

¹⁵ Por. KL 106.

¹⁷ Zob. Castellano, *L'anno liturgico*, dz. cyt., s. 104.

Bardzo dobrze wytłumaczyć ludziom, że każda celebracja Wielkiego Tygodnia i Triduum Paschalnego musi szanować strukturę Kościoła, Jego słowa i własne obrzędy. Muszą być celebrowane obrzędy Kościoła a nie inne (np. własne danej grupy, niezgodne z duchem Kościoła). Należy zrozumieć, że wspólnota, która celebruje misterium nie może nie celebrować własnej Tajemnicy Paschalnej, z pewną aktualizacją, która musi być odzwierciedlona w dzisiejszym Kościele, wspólnocie, śpiewie, w przepowiadaniu, w intencjach modlitw.

Wielki Czwartek, Piątek i Wielka Sobota z Niedzielą Palmową są dniami szczególnie uprzywilejowanymi w kalendarzu liturgicznym. Posiadają niezmiernie bogatą liturgię, która wymaga odpowiedniego przygotowania poprzez katechezę, homilię, komentarze. To wielkie bogactwo treści liturgicznych przeżywane jest przez wspólnotę ludzi wierzących, jak i we wspólnocie rodzinnej, w domowym Kościele. Rodziny mogłyby się włączyć w czynności liturgiczne i modlitewne, bo przecież ich też Chrystus wzywa do Wiecznika. Wielki Czwartek, Wielki Piątek i Wielka Sobota, te dni winny być głównym tematem poruszonym w katechezie, homilii, komentarzu.

Wielki Czwartek. Cała uwaga winna być skoncentrowana na Tajemnicy Wieczerzy Pańskiej i na Eucharystii w wymiarze kapłaństwa i w wymiarze kościelnym (pełne uczestnictwo z komunią pod dwiema postaciami). Oczywiście zadaniem katechezy, homilii czy też komentarzy liturgicznych jest przygotować ludzi do tej formy Komunii Św. Gest miłości w umyciu nóg jeśli nie odpowiada prawdziwemu sensowi służby i miłości może być zastąpiony innym znakiem: np. pojednania i pokoju między uczestniczącymi w Eucharystii. Adoracja Najświętszego Sakramentu na końcu Eucharystii może być widziana jako akt wiary Kościoła w stałą obecność realną Pana z nami w Sakramencie Jego Paschy; jest wskazane, aby adoracja przebiegała jako rozważanie tekstów ewangelicznych (np. J 13-17). Byłoby rzeczą stosowną czytać i komentować te teksty i zakończyć adoracją w nocy np. odczytaniem modlitwy Kapłańskiej Chrystusa (J 17).

Także w tym dniu przeżycia religijne, które miały miejsce w Kościele przenoszone są pod dach rodzinny i tworzą jedną nierozdzieloną całość. Uczta eucharystyczna powinna być kontynuowana w uczcie rodzinnej. Możliwość zaproponować rodzinom, aby przed pójściem do Kościoła przygotowali mieszkanie, jak Wieczernik do Wieczerzy. Po powrocie z kościoła wszyscy domownicy gromadzą się wokół stołu nakrytego do wieczerzy. Ten czas można wykorzystać na czytanie Pisma Świętego, wspólny śpiew. Jest to dzień ustanowienia Kapłaństwa, stąd w tym dniu zorganizować modlitwę w intencji kapłanów, jest też dobra okazja do złożenia życzeń duszpasterzom itd.

Wielki Piątek. W tym dniu w sposób szczególny dać jak najwięcej wysiłku, aby ta celebracja Męki Pańskiej była prawdziwą modlitwą. Możliwość zorganizować procesję z krzyżem, przy wspólnej modlitwie i śpiewie. W przepowiadaniu zaś katechetycznym zwrócić uwagę na cierpienie, pamiętać o cierpiących we wspólnocie, wyjść do człowieka z konkretnymi gestami miłości. Mocno podkreślić tę prawdę, że jest to wielki dzień pojednania, oczyszczenia. Zorganizować celebrację pojednania rano lub wieczorem, korzystając z praw i obrzędów ofiarowanych przez Kościół w Obrzędzie Pojednania. Pamiętać również o Drodze Krzyżowej uroczyscie odprawianej w Kościele z zaangażowaniem ludzi świeckich.

W rodzinach także wypadaloby ten dzień przeżyć jak uczniowie Ukrzyżowanego Mistrza. W domach wyeksponować Krzyż. Adoracja Krzyża winna wyrazić się we wspólnym śpiewie, modlitwie, rozważaniu Męki Pańskiej.

Wielka Sobota. W liturgii jest to dzień milczenia i modlitwy. Nie wolno zapomnieć, że jest to dzień Maryi, godzina Matki. To ma być także zaznaczone w katechezie. Ponadto kontynuować post, w oczekiwaniu na Zmartwychwstanie i wypełnić czas przygotowaniem się do Wigilii Paschalnej, możnaby zorganizować celebrację Maryjną tzw. *Godzina Maryi* z dwiema propozycjami (wschodnią i zachodnią), wypróbowaną przez Ojca Ermanno Toniolo¹⁸. Wskazana byłaby w tym dniu celebracja Liturgii Godzin np. Jutrzni.

Kościół domowy winien pamiętać o przygotowaniu Paschału rodzinnego, który w godzinach wieczornych może pobłogosławić ojciec rodziny. W każdej rodzinie przygotowujemy w godzinach rannych Wielkiej Soboty pokarmy do poświęcenia. Ceremonię błogosławieństwa pokarmów szczególnie przeżywają dzieci, niosą koszycki z wielkanocnymi potrawami, same dzieci także świątecznie ubrane w towarzystwie rodziców, kontynuując piękne tradycje ojców¹⁹. Przypomnieć o tym, że po błogosławieństwie pokarmów winien być czas na prywatną adorację przy Grobie Pańskim.

Wigilia Paschalna. W licznych miejscach powraca dewaluacja wigilii paschalnej, która w odróżnieniu od Mszy Świętej w Nocy Bożego Narodzenia nie miała nigdy wzięcia, żeby celebrować ją o północy. Należy do tego wiernych poprzez odpowiednią katechezę przygotować. Homilia ma być okazją do wyjaśnienia gestów, symboli bogatej liturgii tego dnia. Ukazać także wielkie znaczenie celebracji Wigilii Paschalnej w nocy. Jak to czynią niektóre wspólnoty młodzieżowe, np. wspólnota w Taize, bardzo żywa celebracja Wigilii Paschalnej w Hiszpanii, Ameryce Łacińskiej, we Włoszech. Dobrze przygotować się do tej celebracji od strony zewnętrznej i wewnętrznej. Ukazać wielką rolę Świecy Paschalnej. W komentarzu wyjaśnić cały świat znaków i symboli liturgicznych. Poruszyć główne myśli Exultetu.

Jest rzeczą niezmiernie ważną, aby zorganizować chrzest dzieci w tę Świętą Noc. Mogłoby się uczynić przejście do liturgii eucharystycznej po odnowieniu przyrzeczeń chrzcielnych, podkreślić moment radości, wymiana znaku pokoju z życzeniami wielkanocnymi, tak jak czyniło się dawniej. Eucharystia winna być szczególnie uroczyście obchodzona. Wielką rolę ma tutaj śpiew prefacji paschalnej i śpiew Modlitwy Eucharystycznej z komunią pod dwiema postaciami. Na końcu Mszy Świętej możnaby przypomnieć radość Maryi ze Zmartwychwstania Chrystusa i odśpiewać *Wesel się Królowo Nieba*.

Nie powinno też brakować radosnej Agapy paschalnej, ale wyrażonej we wspólnocie w radości Paschy, która da początek *Wielkiej Niedzieli* czasu paschalnego. Warto przypomnieć, że tego typu agapy urządzone są m. innymi we Włoszech, w Polsce zaś praktykowane we wspólnotach Neokatechumentalnych. Rodziny zaś wielki płomień paschału przynoszą do domu. Zapalają paschał rodzinny, modlą się, składają sobie życzenia. W całej liturgii tego okresu centralne miejsce powinien zajmować paschał rodzinny.

¹⁸ Por. Tamże, s. 157.

¹⁹ Zob. Wysocki, dz. cyt., s. 175.

Niedziela Zmartwychwstania Pańskiego. W komentarzu zaznaczyć, że Wigilia Paschalna jest już Niedzielą Paschalną. Po krótkim odpoczynku nie można pominąć całego bogactwa tego dnia świętego w jego obchodach, ubogacone przez zwyczaje religijności ludowej. Gdzie cmentarz znajduje się blisko Kościoła można pójść po Mszy Świętej albo po Nieszporach, aby w ten sposób wyrazić wiarę w Zmartwychwstanie. Mogłoby się to odbyć w samą Niedzielę Zmartwychwstania Pańskiego albo w inne dni Tygodnia Paschy.

Dla tych zaś, którzy nie mogli uczestniczyć w Wigilii Paschalnej celebrowanie Mszy Świętej winna odbyć się o świcie (np. odczytać Ewangelię o ukazaniu się Zmartwychwstałego uczniom w drodze do Emaus albo w Wieczerniku — Łk 24,13-35). Ta celebrowanie powinna mieć coś z radosnej celebrowanie Świętej Nocy. W rodzinach w tym dniu winien płonąć Paschał w czasie uroczystego śniadania wielkanocnego i innych wspólnych posiłków oraz modlitw i spotkań rodzinnych²⁰.

c) Zesłanie Ducha Świętego — przedłużenie Paschy

Mszał Rzymski, Liturgia Godzin, Lekcjonarz, ofiarowują wspaniałe przykłady tekstów euhologijnych, które powinno się wykorzystywać w katechezie, w homilii czy też w komentarzach liturgicznych. Przy różnego rodzaju spotkaniach i wystąpieniach podkreślać to, że jest to okres pełen charakterystycznej radości, np. w liturgii bizantyjskiej tydzień po Niedzieli Zmartwychwstania nazywa się tygodniem odnowy.

Jest to szczególny czas Ducha Świętego, należy podkreślić przygotowanie do Zesłania Ducha Świętego. Zaangażować w to jak najwięcej ludzi. Dzieci pierwszokomunijne i ich rodziców, różnego rodzaju ruchy odnowy, zwłaszcza charyzmatyczne, organizować czuwania, dni modlitw. Przygotować szczególnie uroczyste Wigilie przed Zesłaniem Ducha Świętego. Poświęcić ten czas modlitwie, jak to czynią wspólnoty charyzmatyczne, neokatechumenalne. Okres ten będąc czasem mistagogii jest także stosowniejszy na adaptację celebrowanie sakramentów paschalnych, takich jak: chrzest, bierzmowanie, pierwsze komunie święte, jak również wspólne celebrowanie sakramentu namaszczenia chorych.

Poprzez odpowiedni komentarz, homilię czy też odpowiednią katechezę utrzymać charakter radosny celebrowanie Eucharystii niedzielnej i ferialnej. Samo Zesłanie Ducha Świętego mogłoby się świętować albo z poświęceniem wody na początku Mszy Świętej (woda żywa Ducha), albo z zapaleniem świec wszystkich wiernych po raz ostatni od świecy Paschalnej po Ewangelii (na oznaczenie ognia, który zstąpił na każdego z apostołów). Oczywiście poprzez odpowiednią katechezę na każdym poziomie, jak i w homilii wypadałoby ukazać głęboki sens tego znaku. Duszpasterze winni zatroszczyć się o to, aby i w domowym Kościele było trwanie na modlitwie i wołanie o przyjście Ducha Świętego Odnowiciela. Mogłoby się dokonywać wieczorem w formie czuwania modlitwonego. Byłaby to dobra okazja do odnowy naszych rodzin, parafii, całego Kościoła. Bo przecież to Duch Święty buduje Kościół, uświęca nas, jednoczy i odnawia oblicze tej ziemi²¹.

²⁰ Zob. Tamże, s. 181.

²¹ Zob. Tamże, s. 196; Castellano, dz. cyt., s. 121-122.

Zielone Świątki — to Święto przede wszystkim rolników i pasterzy. Jest tutaj okazja do włączenia w celebrację tych obrzędów rolników. Zorganizować poświęcenie pól, obchody z obrazem Bogarodzicy²², wspólny śpiew, modlitwy, nabożeństwa dziękczynne z odpowiednią katechezą czy homilią na temat pracy na roli i ukazać jej wartość.

d) Niedziela, Dzień Pana

Kościół zrodzony z Misterium Paschalnego Chrystusa, rozpoczął swoją ziemską pielgrzymkę w niedzielę. Ten pierwszy dzień tygodnia stał się szczególnie uprzywilejowany w chrześcijaństwie. Sobór Watykański w Konstytucji o Liturgii przypomina, że w tym dniu *zgodnie z tradycją apostołską, która wywodzi się od samego dnia Zmartwychwstania Chrystusa, Kościół obchodzi co osiem dni misterium paschalne*²³.

W katechezie do dzieci, młodzieży czy też dorosłych warto podkreślić fakt, że jest to dzień w szczególny sposób poświęcony słuchaniu Słowa Bożego i uczestniczeniu w Eucharystii. Podczas katechezy dobrze byłoby zapoznać się z tekstami Pisma Świętego, przewidzianymi na daną niedzielę. Różnego rodzaju grupy parafialne mają wielkie pole do działania, aby należycie przygotować liturgię niedzielą pisząc odpowiednie komentarze, analizując treści Słowa Bożego. Podkreślając także i to, że niedziela to dzień radości i odpoczynku, ale w pierwszym rzędzie należy oddać chwałę Bogu i właśnie w ten sposób należy to ustawić. Wielka odpowiedzialność w dobrym przeżyciu niedzieli ciąży na kapłanach, katechetach, rodzinach, wszystkich odpowiedzialnych za celebrację liturgiczną w parafii.

Dzisiaj w sposób szczególny niedziela jest zagrożona. Wielu uważa, że jest to tylko dzień odpoczynku, rozrywki, okazja aby uciec od szarego tygodnia, od rytmu pracy w mieście, od fabryk, od codziennych stresów, przeróżnych problemów, uciec od własnego środowiska i wreszcie od własnej wspólnoty chrześcijańskiej. W tej sytuacji wielu uważa, że nawoływanie Kościoła do uczestniczenia we Mszy Świętej jest nakazem, który niszczy wolność i pokój, a człowiek współczesny potrzebuje wszystko zawładnąć dla siebie. I dlatego też dobrze duszpastersko wykorzystać niedzielę to ukazać jej teologię, wszystko czynić, aby celebrowanie dnia świętego było przeżyciem głębokim dla każdego kto bierze w niej udział. Jest to zadanie katechezy, homilii, rodziny, grup parafialnych. Dobrze wykorzystać niedzielę to znaczy przeciwdziałać rutynie. Należy unikać tego wszystkiego, co takie niebezpieczeństwo niesie, a mianowicie pośpiech, nie przygotowany formularz mszalny, brak wprowadzeń do Eucharystii i komentarzy. Winno się używać różnych Modlitw Eucharystycznych. Ważną rolę odgrywa tutaj przygotowanie wewnętrzne parafii, przybliżyć im bogaty skarb tekstów liturgicznych, wyjaśniając tym samym głębię treści teologicznych. Kościół pragnie, aby teksty liturgiczne stały się źródłem modlitwy, czyli punktem wyjścia do refleksji, rozmyślenia, medytacji, kontemplacji²⁴.

²² Zob. Wysocki, dz. cyt., s. 208.

²³ KL 106; Zob. Domenica, W: *Nouovo dizionario di Liturgia*, dz. cyt., s. 386.

²⁴ Zob. Miasek, *Teksty liturgiczne jako źródło medytacji*, RBL 54 (1982) nr 2, s. 147-154.

W dobrym wykorzystaniu Roku liturgicznego rzeczą niezmiernie ważną jest korzystanie z możliwości łączenia Mszy Świętej z niektórymi częściami Liturgii Godzin, zwłaszcza Jutrznii czy Nieszporów oraz z innymi elementami pobożności. Konieczne wydaje się to, aby przybliżyć i pomóc na nowo odkryć wiernym Liturgię Godzin. Zresztą nie tylko w niedzielę, ale i przy innych okazjach np. tygodniowych spotkań małych grup²⁵.

Zadaniem duszpasterstwa jest na nowo pomóc odkryć pozytywny sens niedzieli i radości. Celebracja niedzielnej Mszy Św. już od początku pierwszych nieszporów jest rzeczywistością, która ułatwia głębsze zrozumienie Eucharystii. Jesteśmy już w pełnej niedzielę. Są wspólnoty i grupy, które aby uczestniczyć pełniej w Eucharystii niedzielnej wołają o celebrowanie Jej tylko dla nich. To żądanie samo w sobie nie jest do odrzucenia, ale przeciwnie stwarza wspaniałą szansę w ponownym odkryciu pełnego sensu celebracji. Daje okazję do dobrego wykorzystania tego odcinka Roku liturgicznego w celu pogłębienia i umocnienia więzi z Bogiem. Stwarza szansę do ożywienia celebracji eucharystycznej z pełnym uczestnictwem wszystkich, z różnorodnością propozycji, którą ofiarowuje Kościół, z wykorzystaniem wszelkich energii, aby niedziela stała się zwierciadłem i znakiem wspólnoty eucharystycznej, którą jest wspólnota parafialna. Dlatego duszpastersko dobrze wykorzystać Rok liturgiczny, a właściwie jego mały odcinek — niedzielę, to należy dołożyć wszelkich starań w czasie katechezy, poprzez różne ruchy rozwijające się przy parafiach, aby ożywić celebrację niedzielą. Przygotować niedzielą liturgię już wcześniej: napisać odpowiednie komentarze, przygotować śpiew, modlitwę powszechną, wyznaczyć funkcje, dary ofiarne. Czynieć wszystko, aby liturgia stała się miejscem prawdy i piękna, miejscem doświadczenia autentycznej wiary. Dobrze wykorzystać duszpastersko Rok liturgiczny, to przesunąć akcent ilości Mszy św. na jakość celebracji.

W rodzinach pielęgnować Liturgię Godzin, a będą służyły do tego sobotnie wieczory i niedzielne popołudnia. Przez tę biblijną modlitwę, rodzina jako Domowy Kościół włączy się w modlitwę Kościoła powszechnego. Ważna jest w rodzinach wspólna modlitwa i czytanie Pisma Świętego²⁶.

II. CELEBRACJA OKRESU BOŻEGO NARODZENIA

Jest to okres Roku liturgicznego, w którym celebrowane jest Objawienie Pana. Ma on wielkie podobieństwa z okresem Paschalnym: przygotowanie (Adwent), celebracja (Boże Narodzenie — Objawienie), przedłużenie w okresie Narodzenia ze swymi szczególnymi wspomnieniami aż do Chrztu Pańskiego i w Ofiarowaniu Chrystusa w Świątyni.

a) Adwent

Okres ten ma podwójny charakter. Jest on przygotowaniem do Uroczystości Narodzenia Pańskiego. Jest także okresem, w którym kieruje się dusze ku oczekiwaniu Jego powtórnego przyjścia na końcu czasów. Jest to czas radosnego i pobożnego oczekiwania. Wiernym należy ukazywać prawdziwe wartości

²⁵ Zob. *Ogólne Wprowadzenie do Liturgii Godzin* nr 20, 22, 26-27.

²⁶ Zob. Avvento, W: *Nuovo Dizionario di liturgia*, Milano 1988, s. 139.

duchowe tego okresu i przygotowywać na ostateczne spotkanie z Panem²⁷. Poprzez odpowiednią katechezę przygotować wiernych do przeżywania tego okresu. Przede wszystkim wprowadzić celebrację pokutną, mającą za temat oczekiwanie, jak zresztą zostało to przewidziane w Rytuale Obrzędu Pokuty²⁸. Dobrze byłoby w ramach katechezy przygotować nabożeństwa Słowa Bożego. Zorganizować dni skupienia czy też modlitw, wykorzystując te teksty, które podaje nam liturgia tego okresu. Ważne jest, aby w ramach katechezy czy też homilii wyjaśnić znaki i symbole liturgiczne. Zaangażować w to dzieci i młodzież. Zorganizować nabożeństwa, w których uwydatnić rolę Maryi w Adwencie. możnaby wykorzystać np. Hymn Akatysty z okazji Niepokalanego Poczęcia. Nowenna Bożego Narodzenia może być celebrowana w harmonii z liturgią a tym samym wykorzystując bogactwo tekstów liturgicznych ostatnich dni Adwentu (od 17 do 24 XII), nie zapominając przy tym o pobożności ludowej, która dopomoże w lepszym przygotowaniu się do Świąt.

Ten radosny charakter oczekiwania adwentowego, powinien dokonywać się także w proponowanych obrzędach liturgii domowego Kościoła. Można to wykorzystać w takich obrzędach jak przygotowanie świec lub lampionów adwentowych, a także wieczór Św. Mikołaja. Urządzić specjalną liturgię domową w niedzielę, spotkania z innymi rodzinami, organizować wieczory adwentowe, wspólne rozważanie Tajemnicy adwentowej. Dzieci pod okiem katechety i rodziców przygotowują żłóbek już od I Niedzieli Adwentu. Mogą wykonać różne figurki, które potem mogą być umieszczone przy żłóbku w Kościele czy też przy żłóbku rodzinnym. Wielką rolę mogłaby odegrać katecheza rodzinna, podczas której ojciec rodziny wyjaśniałby odpowiednie symbole, znaki, treści teologiczne, związane z tym okresem.

b) Boże Narodzenie

Po dorocznym obchodzie Misterium Paschalnego nic nie jest Kościołowi droższe, jak obchód wspomnienia Bożego Narodzenia. Uroczystość Bożego Narodzenia poprzedza Wigilia i jest przedłużona w oktawie Bożego Narodzenia z celebracją niektórych Świąt (św. Szczepana, św. Jana Apostoła i Ewangelisty, Święto Świętych Młodzianków wraz z Uroczystością Świętej Bożej Rodzicielki Maryi).

W centrum celebracji Bożego Narodzenia jest Eucharystia. Obchody tej Uroczystości winny być przygotowane poprzez specjalną katechezę. W niej rozbudzić ducha miłosierdzia, jest to wspaniała okazja dla akcji charytatywnych w formie konkretnej pomocy najuboższym tego świata. W tym przygotowaniu i celebracji Bożego Narodzenia szczególne zadanie należy do dzieci, które czują to święto najbardziej w doświadczeniu Boga, który stał się dzieckiem.

W katechezie i homilii dużo miejsca poświęcić budowaniu wspólnoty parafialnej i rodzinnej. Wśród propozycji specyficznych, związanych z Pasterką, aby celebracja była jeszcze żywsza należałoby:

— W ramach katechezy czy przy innych okazjach przygotować montaż słowno-muzyczny przede Mszą o północy. Zaangażować w to szczególnie

²⁷ Zob. Wysocki, dz. cyt., s. 223-234.

²⁸ Zob. *Obrzędy Pokuty*, Katowice 1981, s. 206-209.

ministrantów, scholę, chór, rodziców, grupy działające w parafii. Wskazane byłoby też przygotowanie Nabożeństwa Słowa Bożego.

— W czasie Pasterki urządzić uroczystą procesję wejścia w czasie której niosłoby się figurkę Dzieciątka przy wspólnym śpiewie kolęd. Po pozdrowieniu i akcie pokutnym, w klimacie wielkiej radości, mogłoby się obwieścić uroczyste Narodzenie Zbawiciela, wykorzystując teksty z martylogium rzymskiego. To obwieszczenie mogłoby być połączone z uroczystym śpiewem *Chwała na wysokości*.

— Poprzez odpowiedni komentarz w klimacie Bożego Narodzenia szczególnie podkreślić moment przygotowania darów w czasie Mszy Świętej, mogłoby to być dobrą okazją do złożenia darów w naturze lub w pieniądzu dla najbiedniejszych. Podkreślić rolę i znaczenie znaku pokoju. Temat pokoju, pojednania rozwinąć w katechezie lub odpowiednim wprowadzeniu.

— Na końcu celebracji Mszy Świętej możnaby dać do pocałowania figurkę Dzieciątka Jezus i położyć Go w żłóbku albo w innym odpowiednim miejscu, gdzie wierni mogliby Go adorować.

— Winno się również dobrze przygotować Nowennę przed Bożym Narodzeniem. Okazją do rozważania symboli związanych z tym okresem, wspólny śpiew, rozważanie tekstów biblijnych przeznaczonych na ten okres.

W tym czasie szczególnie rozwinąć temat Zbawiciela. Chrystus przyszedł jako obiecany Mesjasz, ale przyszedł po to, aby nas zbawić. Każdy z nas winien osobiście przyjąć Chrystusa jako swego Zbawiciela i Pana. Podkreślić wielkie znaczenie i rolę dobrych uczynków.

Wypadałoby zorganizować Błogosławieństwo małych dzieci. Można tego dokonać w samą Uroczystość Bożego Narodzenia lub w Uroczystość Świętej Rodziny, czy też w którymś dniu oktawy.

Wielkie możliwości duszpasterskie w tym okresie daje kolęda, tzw. duszpasterskie odwiedziny. Taką wizytę należy przygotować. To dotyczy duszpasterzy jak i wiernych. Odpowiednio wcześniej wyjaśnić sens kolędy i jej cel. Dzień wizyty duszpasterskiej w rodzinie jest szczególnie przeżyciem.

c) Epifania — przedłużeniem Bożego Narodzenia

Obchody Bożego Narodzenia przedłużają się w Święcie Epifanii, Chrztu Pańskiego i Ofiarowania Pańskiego. W komentarzu liturgicznym jest wskazane wyjaśnić znaki i symbole liturgiczne związane z tym Świętem. Podtrzymywać zwyczaj, który zachował się w polskiej tradycji znaczenia święconą kredą drzwi i domów. W katechezie podkreślić to, że drzwi i próg domu stanowią jakby granice naszego domowego Kościoła, a jednocześnie łączność z otaczającym nas światem²⁹. W tym czasie czytanie Pisma Świętego może być celebrowane jako czuwanie modlitewne pod znakiem światła w środowisku, w którym mogłoby się odzyskać pełny sens *Święta Światła*. Podczas Eucharystii podkreślić rolę Światła, zapalając światło od świecy, która świeci przed Maryją, Matką Światła, która z kolei ofiarowuje Chrystusa Światło Narodów. Ważna jest w tym dniu rytualizacja Światła i Ofiary. Zwrócić uwagę na przygotowanie darów, aby wspomnieć dary przyniesione przez Trzech Magów. Jednak darami znaczącymi

²⁹ Zob. Wysocki, dz. cyt., s. 104.

pozostaną zawsze chleb i wino, znak Tego, który w Świętych darach przychodzi³⁰.

Chrzest Pański. Ten dzień przypomina nie tylko chrzest Chrystusa, ale także teologię chrztu chrześcijan na przykładzie Tajemnicy Chrystusa. Po Ewangelii i homilii (w której podkreślić wielką rolę i znaczenie chrztu w naszym życiu), mogłoby być poświęcenie wody, następnie pokropienie wodą, przy śpiewie odpowiedniej pieśni, przypominającej chrzest. W komentarzach liturgicznych wyjaśnić symbole chrzcielne. W domowym Kościele także w tym dniu zaleca się wspólną modlitwę dziękczynną za chrzest. Rozważyć symbole, zwłaszcza świecę — symbol Chrystusa nauczającego.

III. INNE CELEBRACJE W ROKU LITURGICZNYM

Rozważymy tutaj w jaki sposób można wykorzystać duszpastersko Święta Pańskie w Roku liturgicznym i zakończymy okresem, który w Roku kościelnym nazywa się *Proprium de Tempore*.

a) Święta Pańskie w Roku liturgicznym

Celebracja Świąt Pańskich tworzy odpowiedni klimat, który Kościół ofiarowuje, aby położyć szczególny akcent na aspekt Tajemnicy Chrystusa. W katechezie szczególnie w tym okresie mogą być wykorzystane duszpastersko np. celebrowanie Świętej Rodziny albo Chrystusa Króla.

Wyraz dojrzałej pobożności mogą rozwijać się wokół Bożego Ciała z całym bogactwem tradycyjnej pobożności skierowanej w sposób szczególny ku Najświętszemu Sakramentowi i wokół Uroczystości Najświętszego Serca Pana Jezusa. Zaleca się, by w Uroczystość Najświętszego Serca Pana Jezusa rodziny dokonały aktu poświęcenia Sercu Jezusowemu. W homilii czy katechezie zwrócić uwagę na bezgraniczną miłość Boga.

Zachowując tradycję w naszych rodzinach, począwszy od Uroczystości Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa, aż do czwartku dawnej oktawy Bożego Ciała zachęcać rodziny do wspólnych modlitw na zakończenie dnia, do wspólnego czytania Pisma Świętego.

Na szczególną uwagę zasługiwałoby Święto Przemienienia Pańskiego. Jest to stosowny moment na organizowanie spotkań, dni skupienia, konferencji.

b) Najświętsza Maryja Panna w Roku liturgicznym

Kościół obchodząc doroczny cykl Misteriów Chrystusa ze szczególną troską oddaje cześć Najświętszej Matce Bożej, która w sposób wyjątkowy związana jest ze zbawczym dziełem Swojego Syna. W osobie Maryi Kościół podziwia i wysławia wspaniały owoc Odkupienia.

Nie można mówić o pewnym okresie autonomicznym maryjnym, ale o ścisłym powiązaniu Matki Bożej z całym bogactwem Misteriów Chrystusa i Ducha Świętego, który poddaje nam pod rozważanie cały Rok liturgiczny, z momentami uprzywilejowanymi, w których wspomnienie Jej obecności

³⁰ Por. Castellano, dz. cyt., s. 167.

w ekonomii Zbawienia jest szczególnie obchodzone. Uroczystości, Święta czy wspomnienia maryjne są harmonijnie powiązane w całym Roku liturgicznym z Tajemnicami Chrystusa, które przynależą do tej samej ekonomii Zbawienia, także te, które poprzedzają Narodzenie Pana. Obecność Maryi w różnych okresach Roku liturgicznego daje szerokie możliwości oddziaływania duszpasterskiego w katechezie, homilii, wielkie pole działania w tym względzie posiadają rodziny.

W kazaniach akcentować nie tylko związek Matki Bożej z dziełem zbawienia, ale także typologię eklezjologiczną. We wszelkiego rodzaju przepowiadaniu na temat Maryi należy uwzględnić najnowsze dokumenty Kościoła dotyczące kultu Matki Bożej, takie jak: Adhortacja *Marialis cultus*, czy Encyklika *Redemptoris Mater*. Jeśli chodzi o duszpasterskie wykorzystanie świąt maryjnych w całym Roku liturgicznym, to nie wolno zapomnieć o nabożeństwach tradycyjnych takich jak majowe — jest to okazja do rozważania życia Maryi, należałoby to nabożeństwo ubiblijnić, zaangażować w nie dzieci, rodziców. Gdzie nie ma kościoła lub kaplicy podtrzymywać zwyczaj odprawiania po domach czy krzyżach przydrożnych. Byłoby czymś pożytecznym przy tej okazji wygłaszać krótką homilię, czy też przeprowadzić katechezę. Podobnie rzecz ma się z nabożeństwem w październiku. Zaangażować w nie całą parafię, wszystkie grupy działające w parafii, wspólnoty młodzieżowe, urozmaicić tradycyjne nabożeństwa maryjne nowymi elementami, które dopomogą do głębszego przeżycia, np. recytowanie poezji, śpiewy, rozważania.

Zeby dobrze zrozumieć Święta Maryjne wypadałoby poruszyć te tematy, podać krótką historię każdego ważniejszego święta w czasie katechez, homilii. Przygotować odpowiednie pieśni. Podkreślać także rolę Maryi w Kościele. Święta Maryjne dają okazję do tego, aby organizować różnego rodzaju wieczory poezji, nabożeństwa Słowa Bożego, misteria o tematyce maryjnej, dni skupienia dla dziewcząt, kobiet, matek oczekujących dzieci.

c) Święci w Roku liturgicznym

Kościół rozmieścił w całym Roku liturgicznym wspomnienia męczenników oraz innych świętych, którzy dzięki łasce Bożej doszli do świętości, osiągnęli niebo i wstawiają się za nami. W te uroczystości Kościół głosi misterium paschalne w świętych, przedstawia wiernym ich przykłady pociągające wszystkich przez Chrystusa do Ojca³¹.

W katechezie czy też w homilii w dniach, w których wspomina się Świętych podkreślać tę prawdę, że w rzeczywistości świętość tych wszystkich, których Kościół wspomina w ciągu całego roku liturgicznego jest świętością samego Chrystusa i Jego Kościoła. Tego rodzaju celebrowanie jest także kontynuacją doświadczenia i potwierdzeniem historii Zbawienia, które dokonuje się w czasie przez słowa i dzieła Boga, które nabyli Święci.

We wszystkich wspomnieniach świętych należy podkreślać, że w nich celebrowamy Boga, tego, który jest doskonałością i nawołuje do świętości wszystkich swoich synów w Jezusie Chrystusie (por. Mt 5,48). Wszyscy święci są uczniami Chrystusa, członkami Jego Ciała, każdy według własnego zamiaru.

³¹ Por. KL 104; Zob. B. Nadolski, *Liturgika*, t. II *Liturgia i czas*, Poznań 1991, s. 159.

Cała Tajemnica Paschalna Chrystusa jaśnieje w Świętych i nieustanne działanie Odkupienia i Uświęcenia Chrystusa w Kościele pozostanie w liturgii, utrwalone przez przykład świętych³². W każdej celebracji ku czci jakiegoś świętego należy podkreślać chwałę Boga przez Chrystusa w Duchu Świętym. Święci nie są tylko ozdobą historii Kościoła, należą do Jego istoty. Bez świętych Kościół nie byłby sobą. Dzięki świętym Kościół staje się *znakiem dla narodów, światłem ludów*³³.

We wspomnieniach świętych wykorzystać myśli do katechez czy homilii, które występują w nowych Prefacjach Mszału Pawła VI. Prefacje te poruszają problem wstawiennictwa świętych, dzięki któremu Bóg udziela pomocy. Ich bratnia modlitwa dopomaga do osiągnięcia Zbawienia. Ta prawda jest wezwaniem do odwagi miłowania ich i oddawania im należnej czci³⁴.

Sobór Watykański przypomina nam, że wszelkie świadectwo miłości względem świętych zmierza ze swej natury do Chrystusa, który jest *koroną wszystkich świętych*, a przez Niego do Boga, który jest przedziwny w swoich świętych i w nich jest uwielbiany³⁵. Wiernym należy ukazywać tę prawdę, że święci są naszymi wielkimi dobroczyńcami i braćmi. Konkretnie ta miłość winna wyrażać się w składaniu Bogu dziękczynienia za nich, w pokornym wzywaniu ich dla otrzymania dobrodziejstw Bożych przez Jezusa Chrystusa i uciekaniu się do ich wstawiennictwa i pomocy³⁶.

W liturgii często odwołujemy się do wstawiennictwa świętych, ich modlitwa towarzyszy naszym prośbom. Liturgia zna także modlitwy, które bezpośrednio są skierowane do świętych. Duszpastersko wykorzystać ten okres Roku liturgicznego to podkreślać naśladowanie świętych. Celebrować wspomnienie świętych oznacza w rzeczywistości celebrować słowo, modlitwę, Eucharystię.

Stosunek między lekturami biblijnymi a celebracją świętych jest bardzo ważny. Często święci poprzez swoje życie ukazują rzeczywistość proklamowaną w przepowiadaniu biblijnym. To można wykorzystać przy celebracji Słowa Bożego, przy organizowaniu różnych nabożeństw, misterii, przy okazji wspomnienia niektórych świętych, np. św. Stanisława Kostki, św. Jana Bosko, św. Józefa.

Wielkie pole działania mają tutaj poszczególni patronowie, którzy zostali obrani przez wspólnoty, instytuty, zakony, domy, itd. Dzień Patrona powinien być obchodzony szczególnie uroczystie.

d) *Proprium de Tempore*

Oprócz okresów mających własny charakter zostaje 33 lub 34 tygodnie w ciągu cyklu rocznego, w które nie obchodzi się żadnej szczególowej Tajemnicy Chrystusa, lecz wspomina się Misterium Chrystusa w Jego pełni, zwłaszcza w niedziele. Ten czas nazywa się okresem zwykłym.

³² Por. Santi, W: *Nuovo Dizionario di liturgia*, dz. cyt., s. 1353-1354.

³³ Por. Nadołski, *Liturgika*, dz. cyt., s. 160.

³⁴ Por. tamże, s. 174.

³⁵ Por. KK 50, 52.

³⁶ Zob. *Anno liturgico*, W: *Nuovo Dizionario di liturgia*, dz. cyt., s. 70-71; Por. *Anno Liturgico* W: *Dizionario Enciclopedico di Spiritualita*, t. 1, Roma 1990, s. 152-161.

Z punktu duszpasterskiego jest to okres bardzo ważny i najdłuższy. Dlatego też codzienna celebrowanie Eucharystii w tym okresie nie może nigdy stracić swego piękna. Wypadałoby, aby każdego dnia podczas homilii, której nie wolno opuszczać podkreślać inny temat (np. akt pokuty, modlitwę wiernych, teksty mszalne, modlitwy eucharystyczne, znaki, symbole, gesty). Liturgię każdego dnia należałoby ożywić, aby ona stawała się czymś wspaniałym, by prowadziła ludzi do świadomego, czynnego i owocnego jej przeżywania.

Cykl lektur w lekcjonarzu w okresie ferialnym daje wielkie możliwości dlatego też jest czymś stosownym, aby wyjaśniać Ewangelię albo inne fragmenty Pisma Świętego. We wprowadzeniu wyjaśniać jakąś myśl przewodnią, zdanie, aby w ten sposób głębiej wejść w Słowo Boże w życiu codziennym, odkryć na nowo każdego dnia inny aspekt Eucharystii. Wykorzystać wielkie bogactwo jakie daje nam Liturgia Godzin. Jednak wypadałoby wprowadzić wiernych w głębsze rozumienie psalmów i modlitw brewiarzowych. Właściwym miejscem takiego przygotowania mogłaby być katecheza, spotkania w grupach działających przy parafiach.

Dobrze byłoby w tym okresie Roku liturgicznego podkreślać charakter pokutny w piątek, w którym to dniu szczególnie wspominamy Tajemnicę Męki i Śmierci Chrystusa.

Duszpastersko wykorzystać ten czas w rodzinach to zaproponować rodzinom chrześcijańskim tzw. kręgi biblijne, wyeksponować Pismo Święte. W tym okresie rodzice powinni okazać się katechetami, wszczepić w dzieci umiłowanie Pisma Świętego.

W tym okresie przeżywany jest karnawał: okres radości, wesela, spotkań. Radość chrześcijana winna mieć właściwe źródło: *Ja w Panu radować się będę* (Ps 104,34). W tym okresie jest bardzo ważne organizowanie różnego rodzaju imprez przy parafii, mających charakter religijny np. wyświetlanie filmów, organizowanie wieczorów poezji, konkursów biblijnych czy też zabaw.

ZAKOŃCZENIE

Duszpastersko wykorzystać Rok liturgiczny, to przede wszystkim ukazać wiernym tę prawdę, że liturgia nie tylko przypomina Tajemnicę Chrystusa, ale i je uobecnia. Zatem wskazane byłoby:

1) Przygotowanie odpowiednich katechez, które umożliwiłyby głębsze zrozumienie całego Roku liturgicznego z jego tajemnicami. Katechezy takie uwrażliwiłyby na piękno i bogactwo przeżywanych okresów. Jednocześnie wyjaśniłyby świat znaków i symboli występujących w całym Roku liturgicznym. Katechezy te miałyby również znaczenie przygotowujące do przeżycia i rozumienia samej liturgii. Zadaniem takiej katechezy winno być obudzenie i ożywienie ducha liturgii.

2) W homilii, która jest integralną częścią liturgii Kościoła w *ciągu Roku liturgicznego, na podstawie tekstów świętych, wyklada tajemnice wiary i zasady życia chrześcijańskiego.*

3) Komentarze w czasie poszczególnych czynności liturgicznych mają pomóc w tym, aby liturgia ziemską była przeżywana jako przedsmak liturgii niebieskiej.

4) Formacja grup świadomego uczestnictwa w liturgii powinna wzbogacać i uzupełniać to, co ich członkowie otrzymali w codziennym życiu rodziny chrześcijańskiej i samej wspólnoty parafialnej. Ta forma wykorzystania Roku liturgicznego w rodzinie winna objąć: codzienną modlitwę rodzinną, czynny udział rodziny w obchodach Roku liturgicznego, uroczyste święcenie dni związanych z przyjęciem sakramentów w rodzinie, podkreślenie ważniejszych świąt w całym Roku liturgicznym.

5) Duszpastersko dobrze wykorzystać Rok liturgiczny, to nauczyć się postawy służby, to doświadczyć Boga biorąc wzór z życia świętych, którym oddaje się cześć w ciągu całego Roku liturgicznego, to oddanie czci Bogu, oparte na personalnym przeżywaniu Jego Tajemnicy.

6) W całym Roku liturgicznym jest wiele okazji do głębszego poznania i rozmówienia się w Piśmie Świętym.

7) W Roku liturgicznym nie szczczędając trudu należy przy różnych okazjach wprowadzić wiernych do udziału w Liturgii Godzin, niekiedy nawet, zwłaszcza w mniejszych grupach połączyć niektóre Godziny z Mszą Świętą. To oczywiście wymagałoby odpowiedniej katechezy, aby wprowadzić ludzi świeckich w bogactwo Psalmów i w mistagogiczne pouczenie o wartości samej publicznej modlitwy Kościoła.

8) Uwzględniając okresy liturgiczne, należy tak uporządkować nabożeństwa pozaliturgiczne, aby zgadzały się z liturgią i z niej wypływały i do niej prowadziły.

9) W różnych okresach Roku liturgicznego organizować jak najwięcej Nabożeństw Słowa przybliżając w ten sposób wiernym Skarbiec Słowa Bożego.

10) Rozbudzać ducha modlitwy, wspólne modlitwy i ducha miłosierdzia wykorzystując stosowne momenty w całym Roku liturgicznym.

11) Angażować jak najwięcej ludzi świeckich w urządzenie niektórych obchodów w Roku liturgicznym, np. świąt, misteriów, wieczorów poezji związanych z poszczególnymi okresami Roku liturgicznego.

12) Zwrócić uwagę na komentarze i śpiewy liturgiczne.

13) Poprzez udział we Mszy Św. z głęboką pobożnością i żywą wiarą należy wiernych prowadzić ku autentycznej pobożności eucharystycznej. Kult Eucharystii w ogromnej mierze może przyczynić się do ożywienia udziału we Mszy Św.

14) Należy troszczyć się i pielęgnować nabożeństwa tradycyjne.

15) Dobrze byłoby organizować w poszczególnych okresach Roku liturgicznego dni otwartych dyskusji, wykładów, dni skupienia czy też rekolekcji.

Cały Rok liturgiczny podaje wzór Chrystusa i przykłady świętych z różnych stanów i czasów, którzy we wszystkich czasach ukazują powszechną skuteczność Paschalnej Tajemnicy Chrystusa w życiu każdego człowieka, prawdziwie przyjmującego Tajemnicę Zbawienia. Rok liturgiczny wzywa zatem do kontemplacji. Prawdziwy udział w całym Roku liturgicznym daje chrześcijaninowi formację w tym co wspólne i niezbędne. Wyzwala pozytywny stosunek do tego co ludzkie i czyni Świątynią Ducha Świętego. Duszpasterskie

wykorzystanie Roku liturgicznego przyczynia się do pogłębiania wiary i jest szkołą życia chrześcijańskiego, moralnego i wspólnotowego³⁷.

Od duszpasterskiego wykorzystania Roku liturgicznego w dużej mierze zależy pełne, świadome i czynne uczestnictwo wszystkich wiernych w czynnościach liturgicznych, które celebryje się w całym roku.

L'ANNO LITURGICO NELLA PASTORALE

SOMMARIO

La pastorale é vera ed autentica quando aiuta i fedeli ad *entrare* nel mistero e da avere il massimo contatto con il Signore nell'assemblea dei battezzati per fare di tuttata la vita un sacrificio spirituale gradito a Dio. La pastorale dell'anno liturgico, calorizzando i tempi forti nel loro autentico contenuto salvifico, dovrà costruite i suoi piani con viva attenzione a due istnze: finalizzare l'anno liturgico ad una sempre maggiore partecipazione alla Pasqua di Cristo da parte dei fedeli; legare strettament la celebrazione dei sacramenti dell'iniziazione crstiana ai ritmi ed ai tempi dell'anno liturgico e particolar — mente alla Quaresima ed al tempo Pasquale.

Vivere l'Anno liturgico significa soprattutto impegnare le migliori energie per far partecipare tutta l'assemblea in maniera gioiosa ed impegnata. A questo in modo particolare serve:

La preparazione catechistica per sensibilizzare con la adeguata spiegazine e programmazione delle celebrazioni.

La celebrazione stessa, vissuta come momento culminante ed atteso da tutta la comunità ecclesiale nella mistagogia dei riti, dei canti, della predicazione, con una accurata ed impegnata partecipazione di tutti.

La continuità vitale, espressa in gesti di testimonianza e di solidarietà ecclesiale e sociale.

All'interno di questa programmazione si possono collocare quelle espressioni di preghiera personale, di pietá popolare che giovano alla asimilazione, compresione e celebrazione dei misteri celebrati, con una accurata ed oculata integrazione nell'ambito della liturgia ecclesiale, fatta dalla comunità e per la comunità.

Non si può dimenticare l'impegno interno ed esterno che deve essere esteso ad una prassi di giustizia e caritá, secondo la migliore tradizione della *communio bonorum* della Chiesa primitiva, come sottolinea la SC 109-110, ed e pure in uso nelle Chiese locali con iniziative come la Quaresima di fraternitá.

Nella logica dello sforzo della Chiesa per la restaurazione del tempo fortissimo dell'esperienza ecclesiale. Alcuni suggerimenti in proposito:

— Mantenere il carattere gioioso delle celebrazioni eucaristiche domenicali e feriali.

³⁷ Zob. *Anno liturgico*, W: *Dizionario Enciclopedico di Spiritualitá*, dz. cyt., s. 152-161.

— Essendo il tempo della mistagogia, e questo il tempo piú adatto per la celebrazione dei sacramenti pasquali come battesimi, cresime, prime comunioni ed anche di qualche celebrazione comunitaria dell'unzione dei malati in prospettiva pasquale.

La celebrazione dell'Epifania e del Battesimo del Signore si prestano ad una certa ritualizzazione che é caratteristica di ogni grande celebrazione del mistero di Cristo. Nella celebrazione eucaristica si puó ritualizzare tutto l'insieme della presentazione dei doni, per ricordare l'offerta dei doni fatta dai Magi.

La durata del tempo ordinario che prepara e prolunga i tempi fondamentali del ciclo liturgico, pone un problema alla pastorale liturgica.